

Mākslu izglītības kompetences centrs
"Rīgas Dizaina un mākslas vidusskola"

Reģ. Nr. 3337303585, Krišjāņa Valdemāra iela 139, Rīga, LV-1013, tālr. 67360823, e-pasts: rdmv@rdmv.lv

APSTIPRINU

Mākslu izglītības kompetences centrs
"Rīgas Dizaina un mākslas vidusskola"
direktors A.Līdaks
2023. gada 13. septembrī

INSTRUKCIJA Nr.3.2. PAR DROŠĪBU SKOLAS MĀCĪBU DARBĻĪCĀS

Vispārīgie noteikumi

1. Praktisko darbu stundas mācību darbnīcā notiek stundu sarakstā paredzētā laikā, kas sākas un beidzas ar zvanu.
2. Izglītojamie darbnīcā strādā pedagoga norādītajās vietās. Mainīties darba vietām, stundas laikā aiziet no savas vietas bez pedagoga atļaujas aizliegts.
3. Stundai sākoties, izglītojamie organizēti ierodas darbnīcā un, stundai beidzoties, izglītojamie, ar pedagoga atļauju, aiziet no darbnīcas.
4. Izglītojamiem uzmanīgi jānoklausās pedagoga paskaidrojumi. Ja pedagogs sniedz tos darba laikā visai grupai, izglītojamiem nekavējoties darbs jāpārtrauc un uzmanīgi jāklausa. Darbu drīkst turpināt tikai ar pedagoga atļauju. Pedagoga paskaidrojumu laikā visiem instrumentiem, darba rīkiem un materiāliem jābūt noliktiem norādītās vietās.
5. Ja izglītojamais nav izpratis pedagoga paskaidrojumus, tad jājautā pedagogam, paceļot roku.
6. Stundas laikā izglītojamie nedrīkst skaļi sarunāties, trokšņot, aizliegts traucēt citus izglītojamus darbā.
7. Starpbrīdī jāpārtrauc darbs, jāiziet no darbnīcas, un tā jāizvēdina.
8. Ja izglītojamais tiek savainots, par to nekavējoties jāziņo pedagogam, kas savainotajam sniedz pirmo medicīnisko palīdzību. Darbnīcā atrodas aptieciņa ar pirmās palīdzības medikamentiem.
9. Darba vietai vienmēr jābūt tīrai. Darba rīki un instrumenti jālieto pareizi, jāizmanto pareizi un droši darba paņēmieni, ko ir parādījis pedagogs. Jāstrādā vienmērīgā tempā.
10. Vajadzīgos materiālus un darba rīkus izglītojamie saņem no pedagoga.
11. Koplietošanas instrumentus paņem no pedagoga un pēc lietošanas noliek atpakaļ.
12. Līdz ar instrumentiem izglītojamais saņem arī individuālās aizsardzības līdzekļus (IAL) (cimdi, austiņas/ausu aizbāžņi, sejas maska, respirators, aizsargbrilles – atkarībā no veicamā darba), kas ir jālieto, strādājot ar ierīcēm un instrumentiem. Pareizu individuālo aizsardzības līdzekļu lietošanu paskaidro un kontrolē pedagogs.
13. Aizliegts uzsākt darbu, ja nav iedoti vai nav uzvilkti individuālās aizsardzības līdzekļi.

Noteikumi, strādājot ar elektroinstrumentiem

1. Nedrīkst ekspluatēt bojātus elektroinstrumentus.
2. Pirms darba uzsākšanas vienmēr jāpārlicinās vai lietojamais instruments nav vizuāli bojāts, vai nav bojāta vada izolācija.
3. Aizliegts veikt jebkādas iekārt/instrumentu remontdarbus.
4. Aizliegts pārbaudīt strāvas esamību vados un elektroinstrumentos ar pieskaršanos.

5. Aizliegts uzsākt vai turpināt darbu ar iekārtām/instrumentiem, ja tie „sit” ar elektrību, kūp, dūmo, dzirksteļo.
6. Par jebkuru avārijas situāciju un bojājumu nekavējoties jāziņo pedagogam!

Noteikumi, strādājot ar metālapstrādes virpu

1. Pirms darba uzsākšanas:
  - 1.1. jāuzvelk spectērps vai darba apģērbs;
  - 1.2. jāpārbauda aizsargnorobežojumu stiprinājumu drošība;
  - 1.3. jāpārbauda virpas darbu tukšgaitā, ieslēgšanas un izslēgšanas kārbas darbību, vadības sviras;
  - 1.4. stingri jānostiprina grieznis un apstrādājamā detaļa, jāizņem atslēga no patronas un jānoliek noteiktā vietā.
2. Tieši pirms darba sākuma jāuzliek aizsargbrilles.
3. Apstrādājamai detaļai grieznis jātuvina lēni, nedrīkst pieļaut skaidas biezuma palielināšanos.
4. Lai izvairītos no traumas, nedrīkst:
  - 4.1. tuvināt galvu patronai vai griezējinstrumentam,
  - 4.2. pasniegt un saņemt priekšmetus pār kustībā esošām virpas daļām,
  - 4.3. atbalstīties pret virpu, likt uz tās instrumentus un sagataves,
  - 4.4. mērīt apstrādājamo detaļu, eļļot, tīrīt un novākt skaidas no virpas, kamēr tā nav pilnīgi apstājusies,
  - 4.5. pieļaut, ka grieznis griež pārāk garu skaidu,
  - 4.6. apturēt virpu, bremzējot patronu ar roku,
  - 4.7. atiet no virpas – to neizslēdzot,
  - 4.8. pieturēt un ķert ar roku griežamo detaļu.
5. Detaļu slīpēšanu izdarīt ar stingrā rokturī iestiprinātu vīli vai smilšpapīru. Rokturim jābūt ar aizsardzības gredzenu.
6. Pirms virpas izslēgšanas, attālināt griezni no apstrādājamā materiāla.
7. Lietot bultu un uzgriežņu izmēriem atbilstošas atslēgas.
8. Ja darba laikā pazūd spriegums, virpa nekavējoties jāizslēdz.
9. Pēc darba beigšanas jāattālina suportu un jāizslēdz elektrodzinējs, ar birsti jānotīra skaidas no virpas, nedrīkst pūst un slaucīt ar roku skaidas.

Noteikumi, strādājot ar ripzāģi

1. Pirms darba uzsākšanas:
  - 1.1. jāuzvelk spectērps vai darba apģērbs;
  - 1.2. no darba vietas jāaizvāc viss liekais;
  - 1.3. jāpārlicinās, ka zāģa disks ir apgādāts ar nepieciešamām aizsardzības ierīcēm, jāpārbauda sazēmējums;
  - 1.4. rūpīgi jāpārbauda zāģa centrējums un nostiprinājums, jāpārlicinās, vai nav plaisu, vai nav bojātu zāģu zobu;
  - 1.5. jāpārlicinās, vai ir pareizi noregulēta vadsliede, ķīlnazis;
  - 1.6. jāpārbauda darbmašīnas darbu tukšgaitā, tās ieslēgšanas un izslēgšanas kārbu;
  - 1.7. jāpārlicinās vai zāģmateriālos nav naglu, ļoti cietu zaru utml.
2. Tieši pirms darba sākuma jāuzliek aizsargbrilles.
3. Zāģmateriālu iekārtai jātuvina lēnām, bez grūdieniem. Jātur stingri un taisni.
4. Strādājot pie kombinētas darbmašīnas, vienlaikus nedrīkst izmantot zāģi un ēveldisku.
5. Ja jāzāģē sagataves zāģa garumā, jāizmanto, papildu balstus ar rullīšiem.
6. Jāseko, lai koksnes un zāģa saskares vietā, zāģa zobi virzītos no augšas uz leju.
7. Koksnes virzīšanai jāizmanto speciāls bīdītājs.
8. Lai izvairītos no traumas, nedrīkst:
  - 8.1. bīdīt kokmateriālu, spiežot ar vēderu, jāstāv sānis no kokmateriāla virzīšanas ceļa;

- 8.2. izņemt un slaucīt skaidas no strādājošas darbmašīnas;
- 8.3. bremzēt izslēgtu, bet vēl rotējošu zāģi
9. Ja sākas kļaudzieni, sitieni vai citi ripzāģa darbībai neraksturīgi trokšņi, darbmašīna nekavējoties jāizslēdz.
10. Pirms aiziešanas no darbmašīnas tā jāizslēdz un jāpagaida, kamēr tā pilnīgi apstājas.

Noteikumi, strādājot ar frēzmašīnu

1. Pirms darba uzsākšanas:
  - 1.1. jāuzvelk spectērps vai darba apģērbs;
  - 1.2. jāpārbauda aizsargrežģa nostiprinājuma drošība;
  - 1.3. jāpārbauda iekārtas saņemums;
  - 1.4. jāsapatavo instruments un sagataves noteiktā kārtībā un tām paredzētā vietā;
  - 1.5. stingri jānostiprina frēzmašīnā apstrādājamā detaļa, atslēga jānovieto noteiktā vietā;
  - 1.6. jāpārbauda frēzmašīnas darbu tukšgaitā, arī palaišanas un izslēgšanas kārbas un vadības sviru darbu.
2. Tieši pirms darba sākšanas jāuzliek aizsargbrilles.
3. Frēzei apstrādājamo detaļu (vai otrādi) jātuvina lēni, nedrīkst pieļaut skaidas biezuma palielināšanos.
4. Lietot tikai darba kārtībā esošos instrumentus.
5. Lai izvairītos no traumas, nedrīkst:
  - 5.1. tuvināt galvu frēzei vai kustīgajai detaļai,
  - 5.2. sniegt un saņemt priekšmetus pāri rotējošām vai kustībā esošām daļām,
  - 5.3. atspiesties un atbalstīties uz frēzmašīnas galda, liekt uz tā instrumentus vai sagataves,
  - 5.4. mērīt apstrādājamo detaļu, eļļot un tīrīt skaidas no darbmašīnas, kamēr tā nav pilnīgi apstājusies,
  - 5.5. atdzēsēt frēzi vai detaļu ar lupatu,
  - 5.6. pieļaut, lai grieznis grieztu pārāk garu skaidu,
  - 5.7. apturēt frēzmašīnu, bremzējot ar roku,
  - 5.8. atiet no frēzmašīnas – to neieslēdzot,
6. Pirms izslēgšanas frēze jāattālina no apstrādājamās detaļas (vai detaļa no frēzes).
7. Ja tīklā pazūd spriegums, nekavējoties jāizslēdz palaišanas poga.
8. Pēc darba beigšanas jāaptur frēzmašīna, jānovāc skaidas, jānotīra frēzmašīna un instrumenti.

Noteikumi, strādājot ar kokapstrādes virpu

1. Pirms darba uzsākšanas:
  - 1.1. jāuzvelk spectērps vai darba apģērbs;
  - 1.2. jāpārbauda siksna aizsarga stiprinājums;
  - 1.3. jāpārbauda virpas korpusa saņemums;
  - 1.4. no virpas jānovāc nevajadzīgie priekšmeti;
  - 1.5. jāpārlicinās, vai sagatavē nav zari, plaisas, veicot tās rupjo apstrādi līdz vajadzīgai formai. Pēc tam stingri jānostiprina to virpas rotējošos centros;
  - 1.6. atbalsti jānostāda 2-3 mm attālumā no detaļas un jānostiprina tā pret sagataves centra līniju;
  - 1.7. jāpārbauda, vai griezējinstrumenti ir uzasināti;
  - 1.8. jāpārbauda virpu tukšgaitā, tās ieslēgšanas un izslēgšanas pogu darbību.
2. Tieši pirms darba jāuzliek aizsargbrilles.
3. Griezējinstrumentu materiāliem jātuvina tikai pēc pilnu apgriezīenu sasniegšanas, darīt to lēnām, bez liekas piepūles.
4. Atbalstu tuvāk detaļai pārbīdīt savlaicīgi, nepieļaujot lielu atstarpi.
5. Lai izvairītos no traumām, nedrīkst:
  - 5.1. tuvināt galvu virpai;

- 5.2. saņemt un pasniegt priekšmetus pāri strādājošai virpai;
  - 5.3. apturēt virpu, bremzējot ar roku rotējošu detaļu;
  - 5.4. atiet no virpas – to neizslēdzot.
6. Detaļu drīkst mērīt tikai pēc pilnīgas virpas apstādināšanas.

Noteikumi, strādājot ar urbja mašīnu

1. Pirms darba uzsākšanas:
  - 1.1. jāuzvelk spectērps vai darba apģērbs;
  - 1.2. jāpārbauda siksnas pārvada aizsardzības norobežojuma drošība;
  - 1.3. stingri jānostiprina urbis patronā;
  - 1.4. jāpārbauda urbja mašīnas darbību tukšgaitā, ieslēgšanas un izslēgšanas pogu darbība;
  - 1.5. stingri jānostiprina detaļa spīlēs vai konduktorā.
2. Tieši pirms darba uzsākšanas jāuzliek aizsargbrilles.
3. Aizliegts lietot urbjus, kuru nostiprināšanas detaļa izdilusi.
4. Urbi detaļai tuvināt, kad tas ir sasniedzis vajadzīgos apgriezienus, tuvināt lēnām, bez rāvieniem un pārliedzības.
5. Pirms urbšanas paredzamo caurumu centros iesist padziļinājumus, koka sagatavēm to var izdarīt ar īlenu.
6. Urbšanas beigās jābūt īpaši uzmanīgiem, jāsamazina spiedienu uz urbja padeves sviras.
7. Urbjot lielas koka detaļas, zem tām jāpaliek dēļa vai daudzslāņu finiera nogrieznis.
8. Lai izvairītos no traumām, nedrīkst:
  - 8.1. tuvināt galvu urbim,
  - 8.2. likt uz urbja pamatnes nevajadzīgus priekšmetus;
  - 8.3. eļļot un atdzēsēt urbi, izmantojot lupatas;
  - 8.4. bremzēt patronu vai urbi ar roku;
  - 8.5. atiet no urbja – to izslēdzot.
9. Ja pazūd spriegums, nekavējoties jāizslēdz elektrodzinējs.
10. Pirms elektrodzinēja izslēgšanas, jāattālina urbis no detaļas.

Noteikumi, strādājot ar elektrisko ēveli

1. Pirms darba uzsākšanas:
  - 1.1. jāizmanto spectērps vai darba apģērbs;
  - 1.2. no darba vietas jāizvāc viss liekais;
  - 1.3. jāpārbauda, vai ēveles naži ir nostiprināti, vai tajos nav iekrituši svešķermeņi;
  - 1.4. jāpārbauda aizsargrežģa nostiprinājuma drošība un elektriskās ēveles korpusa saņemējums;
  - 1.5. jāpārbauda, vai materiālā nav ļoti cietu zaru, naglu un citu bīstamu svešķermeņu;
  - 1.6. jāpārbauda darbmašīnas darbība tukšgaitā, tās ieslēgšanas un izslēgšanas pogas darbība.
2. Tieši pirms darba sākuma jāuzliek aizsargbrilles.
3. Lai izvairītos no traumas:
  - 3.1. materiālu instrumentam tuvināt lēnām, bez grūdieniem;
  - 3.2. materiālu bīdīšanai izmantot speciālu bīdāmo instrumentu;
  - 3.3. nebīdīt materiālu ar vēderu, jāstāv blakus bīdīšanas ceļam;
  - 3.4. neizņemt un neslaucīt skaidas no darbojošās mašīnas;
  - 3.5. pirms aiziešanas no darbmašīnas, tā jāizslēdz un jāpagaida, lai tā pilnīgi apstājas.
4. Pēc pilnīgas ēveles apstāšanās tā jānotīra ar birstīti un jāsakārto darba vieta.

Noteikumi, strādājot ar uzasināšanas darbmašīnu (elektrotecīlu)

1. Pirms darba uzsākšanas:
  - 1.1. jāpārbauda aizsargierīču stiprinājumu drošība;
  - 1.2. jāpārlicinās, vai tecilas disks nav ieplīsis un ka tas ir nostiprināts;
  - 1.3. jāpārbauda darbmašīnas saņemums;
  - 1.4. atbalsts jānostiprina 2-3 mm attālumā no tecilas diska;
  - 1.5. jāpaiet sānis no bīstamās zonas un jāpārbauda darbmašīnu tukšgaitā.
2. Tieši pirms darba sākuma jāuzliek aizsargbrilles.
3. Asinot instrumentu, tas stingri jātur, tecilas diskam instrumentu tuvināt lēnām, bez grūdieniem, nedaudz augstāk par tā horizontālo asi.
4. Lai izvairītos no traumas, nedrīkst:
  - 4.1. noliekties pie asināmā instrumenta, lai sekotu tā uzasināšanas gaitai;
  - 4.2. asināt uz diska sānu virsmas;
  - 4.3. noteikt instrumenta uzasināšanas kvalitāti ar tausti;
  - 4.4. likt uz darbmašīnas asināmos priekšmetus, šablonus un citus priekšmetus;
5. Instrumenta un tecilas saskare jānosaka pēc dzirkstelēm. Uzasināšanas kvalitāti drīkst noteikt pēc tam, kad instruments ir attālināts no tecilas.
6. Ja vajag atiet no darbmašīnas, tā jāizslēdz jāsgaida tās pilnīga apstāšanās.

Noteikumi apstrādājot koksni ar rokas darbarīkiem

1. Pirms darba uzsākšanas:
  - 1.1. pareizi uzģērbt spectērpu (priekšautu ar uzročiem vai halātu, jāuzliek galvassega);
  - 1.2. sagatavot vajadzīgo inventāru (tabureti, birsti, liekšķeri), pārbaudīt skrūvgalda un palīgierīču stāvokli;
  - 1.3. uz skrūvgaldiem sakārtot individuālās lietošanas instrumentus pedagoga noteiktā kārtībā. Noņemt no galdiem visu nevajadzīgo.
2. Darba laikā:
  - 2.1. stingri skrūvgaldā nostiprināt apstrādājamo materiālu;
  - 2.2. lietot tikai nesabojātus, labi sagatavotus un uzasinātus instrumentus tikai atbilstoši to nozīmei;
  - 2.3. strādāt tikai ar darbam piemērotām, gludām, labi uzasinātām ēvelēm;
  - 2.4. tehnoloģiskās operācijas (zāģēšanu, detaļu savienošanu) izpildīt uz skrūvgalda tikai šim nolūkam paredzētās vietās, izmantojot atbilstošās ierīces, atbalsta dēļus utt.;
  - 2.5. attīrīt skrūvgaldus no atkritumiem un ēveļskaidām. Savlaicīgi nodot pedagogam kopējās lietošanas instrumentus;
  - 2.6. visu uzmanību vērst uz veicamo darbu, lietot pareizus darba paņēmienus;
  - 2.7. līmi gatavot un karsēt tikai pedagoga uzraudzībā un labi ventilējamā vietā;
  - 2.8. kokapstrādes darbnīcā nelietot atklātu uguni un elektriskās sildierīces;
  - 2.9. zāģējot, vajadzības gadījumā, lietot zāģlādi.
  - 2.10. ēveles no ēveļskaidām attīrīt tikai ar koka ķīļu palīdzību;
  - 2.11. ja instruments tiek sabojāts darba laikā, nekavējoties to nomainīt un informēt pedagogu.
3. Pēc darba beigšanas:
  - 3.1. materiālu pārpalikumus, nepabeigtos izstrādājumus nodot dežurantam vai pedagogam;
  - 3.2. jāpārbauda instrumentu stāvoklis un jānoliek tos pedagoga noteiktos kārtībā;
  - 3.3. ar birsti jānotīra darba vieta. Skaidas nepūst un netīrīt ar rokām;
  - 3.4. skrūvgalda piespiedkārbas ieskrūvēt līdz 2-5 mm attālumam.
  - 3.5. darbnīcas atstāt atļauts ar pedagoga atļauju.

